

Hepimiz Aynı Hikâyenin Kahramanlarıyız

İsa KÜÇÜK/ Emekli Vali

ANI, GÜNLÜK/GÜNCE; "KİMSEYE" YAZILMIŞ MEKTUPLAR

Edebiyatımızda bu üç kavram arasında farklılıkların varlığı kabul edilir. Bununla birlikte farklılıklar kadar ortak özelliklerin bulunduğunu da belirtmemiz gerekir. Anı, günlük, günce... hangisini okursak okuyalım yazanı, yazarı tanıyacağız demek yanlış olmaz. Ama aynı zamanda yazılan, anlatılan kişi veya kişiler, olay veya olaylar hakkında da bilgi sahibi olacağız demektir. Okudukça, yazarın tanık olduklarına ortak oluruz. Bazen onun yerine koyarız kendimizi bazen karşısına.

Yazar açısından tarihin, zamanın, ayların, günlerin, birbirine karıştığı, akılla kalbinin bulunduğu bir yazın türünü yaratmak söz konusudur. Bir huzursuzluğun veya bir sevincin paylaşılması, yaşanan çağa tanık olma isteği olabileceği gibi, "edebiyat yapmak" çabasının sonucu olarak da doğabilir bu eserler. Hangi nedenle olursa olsun bir bakıma tarih yapımı ve yazımıdır anılar, günlükler.

1981 yılında maiyet memurluğu sınavı sonunda atanmam için "gerekli belgeleri" temin etmek amacıyla başvurduğum Beyşehir Kaymakamlığında karşılaştığım aydınlık yüzlü, temiz giyimli Kaymakam Ertuğrul Taylan'ın "Ankara Günlüğü"nü okurken, 42 yıl sonra kendisini tanıma olanağı buldum. 1986-2018 Yılları arasında Bakanlıkta İller İdaresi Genel Müdür Yardımcılığı, Ankara Vali Yardımcılığı ve emeklilik yıllarındaki günlüklerini okudum. Sadece kendisinin yaşadıkları mı, hayır. Özellikle bakanlık merkezinde görev yaptığı 86-92 yılları arasında karargahtaki gözlemleri ve yaşananları da. Bir bakıma o yıllarda

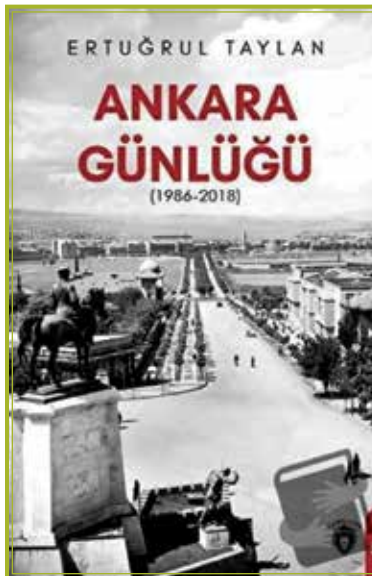
mülki idarenin bakanlıktaki "kamera arkası" görüntüleri ve 1992-97 yılları arasında Ankara valilik yardımcılığındaki anıları ile de başkentte olan biteni görmek imkanı buldum. "Ankara Günlüğü"nü diğer anı kitaplarından ayıran bir özellik var; "ben şunu şunu yaptım, bunu astım, bunu kestim" türünden bir anı kitabı değil. Her anı, her olay, önümüzde aniden açıliveren kapılar gibi. Ankara'ya uzak bir ilçede iken çaldığımız ve bir türlü açılmayan kapılardan herhangi birinin aniden açılması... Gördüm ki mülki idare amirleri olarak bizler, adımız anılsın anılmasın aynı hikayenin kahramanlarıyız.

Türk edebiyatında anı, günlük, günce, türlerinde eser vermek sık rastlanılan bir durum değildir. Kamu görevlileri arasında ise çok nadir bir durum. Mülki idare mesleğine başladığım 1981 yılında, "Meşhur Valiler" kitabını okumuştum. Kars Valisi Ehem Aykut bölümü bugün bile aklımdadır. Sonraki yıllarda anılar

denilince aklıma geliveren isimler; Hüseyin Ögütçen, Mehmet Aldan, Fethi Aytaç, Güngör Aydın, Galip Demirel... Yeterli mi? Değil elbet.

Özel sohbet ve söyleşilerde birbirimize anlattığımız o güzel anıları, değerli anıları yazmak ve paylaşmaktan nendense büyük çoğunluğumuz çekiniriz. "Bunları yazmalısınız" denildiğinde, "zülfüyârın" dumanı kaplar ortalığı. Ertuğrul Taylan, okuduğum günlükleri ile cesur bir eser ortaya koymuş; o dumanda boğulmadan, yazdıklarını kitap haline getirip okuyucu ile paylaşma yolunu seçmiş. Kendisine ve mesleğine olan saygısını açık yüreklilikle ortaya koyarak genç kuşaklar için örnek olacak bir eser ortaya çıkarmış. Büyük emek, akıl ve cesaret işi. Kendisini kutluyorum.

Daha önce "Kuyubaşı" isimli romanını okumuştum. 1960-61 yıllarında "Kuyubaşı" Köyünde vekil öğretmenlik yapmış Fuat Çınar'ın arkadaşlarıyla ve kendisiyle mektuplaşmalardan oluşan köy romanı. Roman, hayat bulduğu ve can verdiği özellikler bakımından toplumbilim, folklor ve etimolojik çalışmalara kaynaklık teşkil edecek "malzemelere" sahip. Günlüklere, gözlemlere ve yaşanmışlıklara dayanıyor. Aynı dönemde değerli yazar Ferit Edgü'nün yedek subay öğretmen olarak Hakkari'nin Pirkanis köyünde yaşadıklarını anlattığı, sonradan "Hakkari'de Bir Mevsim" adını alan "O" romanı ile "Kuyubaşı" eş zamanlı olarak Anadolu'dan insan manzaraları aktarıyor. Ferit Edgü, "O" ile doğuyu, Ertuğrul Taylan "Kuyubaşı" ile batı yüzümüzü anlatıyor. Ve anlaşılıyor ki, kış koşullarının yarattığı zorluklar dışında batı-doğu arasında farklılık yok.

“Ankara Günlüğü” ise bizi, biz mülki idare amirlerinin durumunu anlatıyor. Günlüklerde anlatılan olaylar, mülki idare amiri olarak hepimizin kıyısından köşesinden yaşayıp gördüğümüz, duyduklarımız diyebiliriz. Kitapta yer almış günlerin/anıların her biri öğretici, düşündürücü. Yer yer tebessüm ettiğimiz, takdir ettiğimiz kişiler, kimlikler, hüzünlenip gözlerimizin dolduğu olaylar, anılar çıkıyor yolumuza.

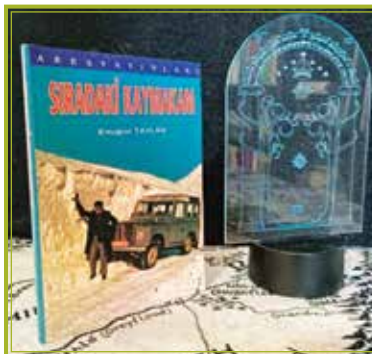
Ertuğrul Taylan’ın “Ankara Günlüğü”nde dikkatimi çeken iki not var ki, beni bu yazıyı yazmaya zorladı: Birinci olarak, kendileri emekli olmuştur. Bir tanıdıkları, eşi Ayşe Hanımefendiye, “Ertuğrul ne yapıyor” diye sorar. Hanımefendinin yanıtı, “Ders çalışıyor” olmuştur. İkincisi ise torunu Yasemin’in sorduğu, “dedem neden durmadan kitap okuyor” sorusu ve hanımefendinin “git kendisine sor” yanıtı arasındaki duygu yoğunluğu. Ders çalışmak, okuma ve yazmayı içine alır. Yazmak için öğrenmek, öğrenmek için okumak gerekir elbette. Özellikle yazmak, ciddi bir öğrenme sürecidir. Tıpkı, bir öğrenci için yazılı sınavda soru sormanın yanıt vermekten daha zor oluşu gibi. Taylan’ı yazmaya iten etkenin yaşadıklarından çok okuduklarıdır demek abartı sayılmamalıdır. Günlüklerdeki notlardan anlıyoruz ki, Taylan, Türk ve Dünya klasiklerinin çoğunu okumuştur. Okumakla kalmamış o kitaplar hakkında değerlendirmeler de yazmıştır. Dileyelim ki, gelecekte o yazıları okuma şansı bulalım.

Sayın Taylan’ın anıları okurken iyi eğitim almış önemli bir Osmanlı aydını, bürokrat ve tarihçi Gelibolulu Mustafa Âlî* aklıma düştü. Taylan’ın diğer eserleri ve araştırma kitapları da dikkate alındığında Mustafa Âlî ile Taylan’ın mesleki serüveni arasında benzerlikler buldum. Onun kullandığı sıklıkla olmasa da çağdaşlarını değerlendirirken eğitim ve kültürel nitelikleri(okuryazarlığı), şeffaflığı nesnel ölçü olarak kullandığını anlamaktayız. Daha iyi yönetim, toplum ve daha güzel bir gelecek için durmadan araştırmak ve yazmakla, yeri gel-

dikçe eleştirmek ve doğru olanı uygulamaya çalışmakla geçmiş bir yaşam. Hayal kırıklıkları ve biraz hüzün... Bu açıdan bakınca, anılara yansıyan olay ve düşüncelerin okurda öğrenmenin ötesinde, kendisiyle yüzleşme olanağı uyandırdığını görmekteyiz.

Cumhuriyetle birlikte imparatorluk dönemindeki methiye yazımı giderek yerini eleştirel bakışın öne çıktığı türlere bırakmıştır. 1940 yıllarda edebiyatımızda öne çıkan toplumcu gerçekçiliğin süreçteki etkisini kabul etmek gerekir. Taylan, olan biteni değerlendirirken çuvaldızı kendisine batırmaktan geri durmamıştır. Hata, kusur ve yanlışları yeri geldikçe açık yüreklilikle belirtmiştir. Hata ve kusurları kabullenmek az rastlanılan bir durumdur ve gönül yüceliği gerektirir. Ankara Günlüğü’nde o yücelik ve zorlukları, sınırları ve bürokrasideki yozlaşmanın izlerini görmek müm-

kün. Kuşkusuz övülen, imrenilen kişi ve kimlikler, günlüğü, günlükte anlatılanları güler yüzle ve sevinçle karşılayacaktır. Eleştirilenlerse üzüntüyle. Bu çerçevede, yayımlanan anıların öğretici özelliği yanında yeni kuşakların duvara toslamasını önleyici işlevinin de olduğuna inanıyorum.

Diğer taraftan yönetim sürecinin içinde yetki kullanıp sorumluluk üstlenmiş kişilerin anılarını yayımlamasının özlediğimiz şeffaflığın oluşmasına ve sağlıklı bir kurumsallaşmaya yardımcı olacağını müjdeliyor okuduğum günlükler. Yaşananın, günün birinde yazılma ihtimalinin varlığının, mobbing biçimlerine son vereceğini düşünüyorum. Böyle olmakla beraber kamu görevlilerinin anılarını yayımlaması aşamasında anılarda adı belirtilen veya imlenen kişilerin hakları konusu önem taşımaktadır. Kişi hakları ve özel hayatın gizliliği, hatıra saygı gibi alanlarda yazmak ancak izinle mümkün olacağı kanaatindeyim. Muhataplarının izin konusunda cömert davranması yukarıda belirttiğim şeffaflığı sağlamaya yardım edeceği gibi, yaşanmış olayların gerçekleşmiş sayılması sonucunu da yaratacaktır. Zira, tecrübeyle sabittir ki tarihin her döneminde yaşanmış olaylar yazılmamışsa gerçekleşmiş sayılmıyor.

“Ankara Günlüğü”, yaşamını cumhuriyetimiz ve devletimizin kuruluş değerlerine adanmış “Sıradaki Kaymakam’ın”, atandığı her göreve şevk ve hevesle giden bir mülki idare amirinin, sevinci, kederi, hüznü. Umutları ve hayal kırıklıkları. Genç kuşaklara okuryazarlıkta el vermesi dileğimle...

ADI GEÇEN ESERLER

Ertuğrul Taylan, Sıradaki Kaymakam, Arba Yayınları, 1997

Ankara Günlüğü, Orlion Yayınevi 2020

Kuyubaşı, Orlion Yayınevi, 2020

*“Tarihçi Mustafa Ali-Bir Osmanlı Aydın ve Bürokrati”, Cornell H. Fleischer, Tarih Vakfı yurt yayınları